

A hwarang 花郎 szervezet ábrázolása a koreai történelmi sorozatokban

Szigeti Szonja

Bevezetés

Napjainkban Dél-Korea népszerűsége globális szinten emelkedik, melynek egyik oka a koreai popzene, a filmek és a sorozatok intenzív terjedése. A filmek és sorozatok lehetőséget adnak arra, hogy egy ország modern és premodern kultúráját minél több néző számára megmutassák és ezáltal egy imázst felépítsenek. Dél-Korea a modernizáció ellenére sikeresen megtartotta a történelmi múltjához való kötődését, mely a nemzeti emlékezetpolitika hangsúlyos része ma is. Eddigi tanulmányaim alatt leginkább a premodern koreai történelem kezdett foglalkoztatni, ám azt is érdekesnek találtam, hogy a modern kor miként dolgozza fel a történelmi múltat mozgókép formájában úgy, hogy figyelembe veszi, mely történelmi tények emelhetőek be, illetve módosíthatóak ahhoz, hogy a szélesebb közönség jól fogadja azt, és mint produktum, eladható legyen számukra. Dolgozatomban e két érdeklődési területemet ötvözöm és megvizsgálom, hogyan ábrázolják a sillai *hwarang* szervezetet a koreai történelmi sorozatokban, azon belül is a 2009-ben bemutatott *A Silla királyság ékköve* (*Seondeok Yeowang*, 선덕여왕) és a 2016-os *Hwarang: A kezdetek* (*Hwarang: Deo Bigining*, 화랑: 더 비기닝) című sorozatokban. Választásom azért erre a két sorozatra esett, mert cselekményükben a *hwarangok* meghatározó szerepet töltenek be. Az említett két sorozaton kívül a *hwarangok* még a *Nagykirály álma* (*Daewang-ui Kkum*, 대왕의 꿈, 2012) és a *Seodong balladája* (*Seodongyo*, 서동요, 2005) című sorozatokban is megjelennek, ám ezekben nem kapnak annyira hangsúlyos szerepet, ezért a bennük megjelenő *hwarang* ábrázolásokra jelen dolgozatban nem térek ki.

Kutatásomat a *hwarang* szervezet működéséről szóló korábbi tanulmányokra és olyan elsődleges forrásokra, mint a *Samguk sagi* és a *Samguk yusa*, alapoztam, majd az ezekből megszerzett ismereteket összevetettem a sorozatokban bemutatott *hwarang* szervezet és tagjainak megjelenítésével. A kutatást nagyban segítette Richard D. McBride *hwarangok* vallási szerepéről és a *Hwarang segiről* szóló munkássága, Sohn Byung Woo tanulmánya a *Silla királyság ékköve* című sorozatról, valamint Hanó Renáta szakdolgozata, amely magyar nyelven foglalja össze a *hwarangok* szellemiségét és annak megjelenését a modern korban.

A vizsgálódás során feltűnt, hogy a két sorozat alapjaiban hasonló intézményt mutat be, egy szép férfiakból álló közösséget, de részleteiben eltérések is akadnak az alakulat szerepét és felépítését illetően. A sorozatok készítői a *hwarangok* ábrázolása során abba a

nehézségbe ütközhetnek, hogy a szervezetről az elérhető elsődleges források korlátozottsága miatt továbbra sincs egységes kép, illetve jelenleg sok részlete nem ismert. A *Silla királyság ékköve* és a *Hwarang: A kezdetek* (továbbiakban: *Hwarang*) sorozatok során a *hwarangok* ábrázolását öt szempont szerint vizsgálom meg és fejtem ki dolgozatomban: a *hwarang* szervezet szellemiségének ábrázolása; katonai, oktatási és vallási szegmens ábrázolása; hierarchia és életmód ábrázolása; történelmi feljegyzésekben szereplő *hwarangok* megjelenítése; a *hwarangok* külső megjelenése.

Dolgozatomban a nevek, fogalmak, helynevek használatánál az átdolgozott koreai átírást alkalmazom.

1. Terminológia

Az elemzett sorozatok megvizsgálását elsősorban két fogalomra építettem, melyek a *hwarang* szervezet és a koreai történelmi sorozatok jellemzői. A dolgozat további részének könnyebb megértése érdekében az alábbi fejezetben definiálom a *hwarang* szervezet és a koreai történelmi sorozatok fogalmát.

1.1. *hwarang* (화랑, 花郎)

A *hwarang* (magyarul „Virág ifjak”) szervezet a Silla királyság (i. e. 57 – i. sz. 918) meghatározó elit alakulata volt, melynek létrehozása Jinheung király (540–576) nevéhez kötődik, aki Silla megerősítésének érdekében 576 tavaszán megalapította a nemes ifjakkól álló szervezetet. A *Samguk sagi* szerint „a király és a miniszterek aggódtak, hogy az alattvalók között nem találják a tehetségeket, ezért összehívták a népet, hogy megfigyeljék, ki milyen adottságokkal rendelkezik. Két gyönyörű lányt választottak ki közülük, Junjeongot és Nammot, akiket több mint háromszázan kezdtek követni. Azonban a két lány szépségük miatt olyannyira féltékeny lett egymásra, hogy Junjeong elhívta magához Nammot, és részegségig itatta borral. Ezután elvitte a folyóhoz, és beledobta a lányt. Junjeongot tettéért kivégezték, követőik pedig feloszlottak. Később egy szép arcú fiút választottak, akit szép ruhákba öltöztettek és kifestették, és *hwarang*nak kezdték szólítani”.⁴⁴⁹

⁴⁴⁹ Saját fordítás. Kim Pusik, *The Silla Annals of the Samguk Sagi*. Translated by Edward J. Shultz and Hugh H.W. Kang (Seongnam-si: The Academy of Korean Studies Press, 2012), 130.

A *hwarang* az egyesítési háborúban játszott meghatározó szerepe miatt leginkább katonai alakulatként ismert,⁴⁵⁰ azonban számos más funkciót betöltött az állam berendezkedésében; katonai feladatok mellett vallási és oktatási szerepet is vállaltak, továbbá íjászatot, etikettet, zenét, matematikát, kalligráfiát és kocsihajtást is tanultak, és elsajátították az emberségesség, a jóság, a rituális illem, a bölcsesség és a megbízhatóság erényeit. A költészetben és harcművészetben keresztül a harmónia és a rend szépségét is megtanulták.⁴⁵¹ A *hwarangok* Silla társadalmi berendezkedésében, a csontrangrendszerben (*golpumjedo*) a valódi csont (*jingol*) rangból származtak, melynek értelmében rokonai voltak az uralkodói Kim családnak, általában a királynékat adó Park vagy Seok családok révén.⁴⁵² Fiatal korukban, körülbelül tizenöt évesen léptek be a szervezetbe, ahol elsajátították az erkölcsös magatartást és erényeket, majd képzésük után katonának vagy miniszternek álltak.⁴⁵³ A *hwarangok* megerősítették, szellemiségükkel és erkölcsi tisztaságukkal pedig kiemelték Sillát a Koreai-félszigetet akkor megosztó három királyság közül.⁴⁵⁴ Megjelenésükben szép arcuk volt, elegáns ruhát hordtak és kozmetikumokkal festették magukat.⁴⁵⁵

A *hwarangok* vallási hagyományai szerteágazóak, de leginkább a buddhizmushoz szokták kötni őket. Sillában a buddhizmus államvallássá alakulása során erős volt a szinkretikus jelleg a prebuddhista vallási és hiedelemrendszerekhez kapcsolódóan. Ennek egyik legismertebb példája a Beopheung király (514-540) uralkodása alatt élő Ichadon mártírhalála, aki életét adta azért, hogy bebizonyítsa a buddhizmus erejét. Mikor a király Ichadon kérésére lefejeztette, a nyakából folyó vér olyan volt, mint a tej, s a feje az égbe

⁴⁵⁰ Courtney Lazore, "The Hwarang Warriors: Silla's Flower Boys," *Quarterly of East Asian Studies* 1 (2014) Letöltve: 2023. 03. 27.

<https://web.archive.org/web/20191121021850/http://www.dartmouth.edu/~quarterly/vol1/the-hwarang-warriors--silla-s-flower-boys.html>

⁴⁵¹ Peter H. Lee and Wm. Theodore de Bary eds., *Sources of Korean Tradition*. Vol. 1, *From Early Times Through The Sixteenth Century* (New York: Columbia University Press, 1997), 54.

⁴⁵² Michael J. Seth, *A History of Korea: From Antiquity to the Present* (Lanham: Rowman & Littlefield 2011), 39.

⁴⁵³ Lee and de Bary, *Sources of Korean Tradition*: 54.

⁴⁵⁴ Csoma Mózes, *Korea: Egy nemzet, két ország – a közös gyökerektől* (Budapest: Napvilág, 2013), 22.

⁴⁵⁵ Lee and de Bary, *Sources of Korean Tradition*: 54.

emelkedett – úgy, ahogy azt halála előtt megjövendölte.⁴⁵⁶ Ez azért is fontos, mert a buddhizmus hivatalosan Beopheung király uralkodásának idején vált államvallássá.⁴⁵⁷

Az arisztokrata rétegből származó *hwarangok* gyakran azonosították Maitreya *bóddhiszátva* reinkarnációjával. Ennek alapja egy Jinja nevű buddhista szerzetes története, akinek Maitreya egy Miri nevű *hwarangként* jelent meg.⁴⁵⁸ A *hwarangok* és Maitreya kapcsolódási pontja az ország védelme az erős ifjak által. Éppen ezért volt szokása a nemesi rétegnek, hogy Maitreya képét elhunyt ifjak sírjához helyezték, és abban reménykedtek, hogy Maitreya egy fiú képében születik újjá családjukban, aki majd *hwarangként* szolgálhatja az országot.⁴⁵⁹ A *hwarangok* Maitreyával való kapcsolata megjelenhet a szervezet elnevezésében is, amennyiben a „virág” jelző utalhat Maitreya ékszereire.⁴⁶⁰

A buddhizmus mellett azonban a konfucianizmus, a sillai sámánizmus, valamint a taoizmus jellemzőit is megtalálhatjuk a *hwarangok* vallási és filozófiai gyökereiben. Az összetett ideológiai hagyomány abból is eredeztethető, hogy a *hwarangok* buddhista szerzetesek oktatták konfuciánus elvekre, ezáltal több vallási és filozófiai irányzathoz is kapcsolódtak.⁴⁶¹ A *hwarangok* halálhoz való nyugodt hozzáállása a taoizmushoz, míg az élet tisztelete a buddhizmushoz kötődik, továbbá a sámánizmus hatása fellelhető például a tagok természetéhez való viszonyulásában.⁴⁶²

1.2. *sageuk* (사극, 史劇)

A koreai történelmi sorozat általánosságban a *sageuk*nek nevezett műfaj részeként definiálható.⁴⁶³ Fontos kiemelni, hogy a *sageuk* kifejezés alapvetően a koreai történelmi

⁴⁵⁶ Birtalan Ágnes, “A buddhizmus, mint államvallás története és stratégiái Koreában: Hoguk Pulgyo (護國佛教),” in *Buddhizmus. (Vallástudományi Könyvtár VI.)*, szerk. Szilágyi Zsolt – Hidas Gergely (Budapest, Vallástudományi Társaság – L’Harmattan, 2013), 192-193.

⁴⁵⁷ u.o.

⁴⁵⁸ Lee and de Bary, *Sources of Korean Tradition*: 50.

⁴⁵⁹ Richard D. McBride, “Silla Buddhism and the Hwarang,” *Korean Studies* 34 (2010): 59.

⁴⁶⁰ Birtalan, “A buddhizmus, mint államvallás története és stratégiái Koreában: Hoguk Pulgyo (護國佛教),” 199.

⁴⁶¹ Courtney Lazore, “The Hwarang Warriors: Silla’s Flower Boys,” *Quarterly of East Asian Studies* 1 (2014) Letöltve: 2023. 03. 27.

<https://web.archive.org/web/20191121021850/http://www.dartmouth.edu/~quarterly/vol1/the-hwarang-warriors--silla-s-flower-boys.html>

⁴⁶² u.o., Bővebben lásd *A hwarangok külső megjelenése* c. fejezetben.

⁴⁶³ definíció: “Yeoksae isseotgeon sasireul batangeuro hayeo mandeun yeongeugina huigok” 역사에 있었던 사실을 바탕으로 하여 만든 연극이나 희곡 [Történelmi tényeken

dráma fogalmát takarja, mely lehet színi előadás, kosztümös film vagy sorozat, mégis a köznyelvben a kosztümös sorozat jelentésében terjedt el. A *sageuk* ilyen értelemben való használata egyaránt magába foglalja a történelmi koncepción alapuló és a történelem vizuális elemeit – például ruházatot – alkalmazó, de teljes mértékben fiktív történeteket is. Dolgozatomban a *sageuk* kifejezést csak a történelmi tényeken alapuló sorozat jelentésében használom.

Sohn Byung Woo meglátása szerint a *sageuk* alapja a történelmi tények és a fiktív elemek keveredése, azonban inkább sorolható a fikció kategóriába, mivel nem célja a történelmi tények reprodukálása, hanem azokra alapozva hoz létre egy történetet, és ha szükséges, kiegészíti a hiányokat, valamint megváltoztatja egyes elemeit.⁴⁶⁴ A koreai történelmi sorozatok során meghatározott eszközök alkalmazásával megteremthető az a látvány, amely azt az érzetet kelti a nézőben, hogy a látottak az ábrázolásnak megfelelően történtek a múltban, melyek közül a legfontosabbak a korszak korhű vizuális megjelenítése és a történelmi források felhasználása.⁴⁶⁵

A *sageuk* minőségét elsősorban a környezet korhű ábrázolása határozza meg, melyeket a történelmi bizonyítékok alapján lehet reprezentálni. Ebbe a kategóriába sorolhatjuk a ruházatot, az épületek és az életmód ábrázolását. A korszak a ruházattal és az épületek stílusával is megjelölhető, a mindennapi élet ábrázolásával pedig a kor hétköznapi jelennek meg a ma emberének. Továbbá a látványos jelenetek is megerősítik a korhűség érzetét a nézőben. Sohn Byung Woo a koreai történelmi sorozatokról szóló publikációjában a csatajelenetek ábrázolását említi példának. „Ha a történelmi dokumentumokban egy heves csatáról szerepel feljegyzés, akkor azt egy releváns történelmi sorozat látványos jelenetekkel ábrázolja” – írja Sohn.⁴⁶⁶

A történelmi sorozat cselekményfejlődését két elem határozza meg: a történelmi bizonyítékok hiányos részleteinek kiegészítése és a tények módosítása. Az eladhatóság érdekében szükséges lehet a történelmi tények szelektálása és elferdítése is. Ha a sorozatok

alapuló színdarab vagy dráma]. *Naver Dictionary*, s. v. “Sageuk” 사극¹ 史劇. Letöltve: 2023. 03. 28.

<https://ko.dict.naver.com/#/entry/koko/d2d4bf372a68458fbb4985a3dd13bd1f>

⁴⁶⁴ Sohn Byung Woo, “The Historical Drama *Queen Seondeok*: Imaginary Memory of an Ancient Heroine,” *The Review of Korean Studies* 14, no. 2 (2011): 62.

⁴⁶⁵ Sohn, “The Historical Drama *Queen Seondeok*,” 68.

⁴⁶⁶ u.o.

készítői úgy gondolják, a történelem egyes részei unalmasak vagy esetleg túl bonyolultak lehetnek a közönség számára, a *sageuk* határai még megengedik, hogy ezeket kizárják vagy átalakítsák úgy, hogy a nézők érdeklődését fenntartsák.⁴⁶⁷ Ennek egyik példjaként említhetjük meg a *Hwarang* sorozatban Jinheung király útját a trónhoz. A bujdosásra kényszerített gyenge és ifjú király belép a *hwarangok* közé, hogy hatalmát a szervezeten belül erősítse, és váltsa le régensként uralkodó anyját, Jiso királynét a trónról. Bár Jinheung valóban fiatalon lépett a trónra, a *hwarang* szervezetet már uralkodásban tapasztalt királyként hozta létre, hogy Sillát megerősítse. Azonban ezzel a módosítással a nézőt Jinheung történetén keresztül bevonja a szervezet életébe is.

⁴⁶⁷ Sohn, "The Historical Drama *Queen Seondeok*," 64.

2. A *hwarang* szervezet ábrázolása a koreai történelmi sorozatokban

A *hwarang* szervezet a modern koreai kultúra egyik kedvelt szimbóluma,⁴⁶⁸ azonban megjelenítésük nehéz, mivel számos részlete nem ismert még. A *Silla királyság ékköve*⁴⁶⁹ és a *Hwarang*⁴⁷⁰ részletesebben mutatják be a szervezetet, mint a *Seodong balladája*⁴⁷¹ vagy a *Nagykirály álma*⁴⁷², amely több szempont vizsgálatára és elemzésére ad lehetőséget.

A két tárgyalt sorozat időbeli elhelyezkedésében egymást követi, az ezeket összekapcsoló személy Jinheung király, akihez a szervezet létrehozását kötik. A *Hwarang* című sorozat a szervezet létrejöttének körülményeit dolgozza fel, míg a *Silla királyság ékkövében* már egy összetett, aktív szervezet jelenik meg. A legfontosabb különbség a két ábrázolás között, hogy mivel a *hwarang* kialakulásáról a *wonhwák* történetén keresztül tudunk, ezért a *Hwarang* esetében több tér adott a fiktív elemek bevonására akár a *hwarang* ábrázolásban, akár a cselekményvezetésben, mint a *Silla királyság ékkövében*.

2.1. A *hwarang* szervezet szellemiségének és elveinek ábrázolása

A *hwarang* szervezet szellemisége és erkölcsi tisztasága kiemelte Sillát a három királyság közül, valamint a *hwarangok* bátorsága és hűsége példaként szolgált a sillai kortársak számára.⁴⁷³ A *hwarang* szellemiség kialakulására erősen hatott Wongwang buddhista szerzetes, *Sesok Ogye* nevezetű öt erkölcsi irányelve, mely magába foglalta az uralkodó iránti hűséget, a tanárok és a szülők iránti tiszteletet, a barátok iránti bizalmat, valamint tiltotta, hogy a harcban meghátráljanak, illetve ok nélkül elvegyék mások életét.⁴⁷⁴

A *hwarang* szellemiség vizsgálatát a *Sesok Ogye* öt pontjára alapoztam, és megfigyeltem, megjelennek-e az elvek az ábrázolt *hwarangok* szellemiségében. Bár egyik sorozatban sem hangzott el a *Sesok Ogye* mint követendő vezérelv, ahogyan a *hwarangok*

⁴⁶⁸ Richard Rutt, "The Flower Boys of Silla (Hwarang): Notes on the sources," *Transactions of the Korea Branch of the Royal Asiatic Society* 38 (1961): 2.

⁴⁶⁹ *A Silla királyság ékköve* c. sorozat honlapja: <https://program.imbc.com/seonduk> letöltés dátuma: 2023. 03. 27.

⁴⁷⁰ *A Hwarang: A kezdetek* c. sorozat honlapja: <https://program.kbs.co.kr/2tv/drama/hwarang/pc/index.html> letöltés dátuma: 2023. 03. 27.

⁴⁷¹ *A Seodong balladája* c. sorozat

honlapja: https://programs.sbs.co.kr/drama/seodong/about/53834?pc_searchclick=all_Pro_title_00_00 letöltés dátuma: 2023. 03. 27.

⁴⁷² *A Nagykirály álma* c. sorozat honlapja: <https://program.kbs.co.kr/1tv/drama/kingsdream/pc/index.html> letöltés dátuma: 2023. 03. 27.

⁴⁷³ Csoma, Korea, 22.

⁴⁷⁴ u.o.

esetében sincs bizonyíték rá, hogy követték volna,⁴⁷⁵ mégis a megjelenésekben szereplő *hwarangok* szellemiségében érzékelhető e pontok érvényesülése.

Az első pont, az uralkodó iránti hűség a *Hwarangban* kevésbé megkérdőjelezhető, mint a *Silla királyság ékkövében*. A *hwarangok*nak egy átmeneti, független réteget kellene képezniük az arisztokrácia és az uralkodói család között,⁴⁷⁶ azonban a *Silla királyság ékkövében* a hatalmi és politikai harcok megosztják őket, és a *hwarangok* egymás ellen küzdenek attól függően, hogy Deokman (a későbbi Seondeok királynő) és a királyi család vagy a trónra vágyó Misil úrnő⁴⁷⁷ pártján áll. Így a trón szerinti uralkodó iránti hűség csak a *hwarangok* egy részénél jelenik meg, azonban azok is, akik Misilt szeretnék uralkodónak – például Misil fia, Bojong *hwarang* – számtalanszor bebizonyítják hűségüket. A politikai megosztottság a *Hwarangban* is megjelenik, ám mikor a történet ahhoz a ponthoz ér, hogy kialakult szervezetként hűséget esküsznek-e a *hwarangok* Jinheung királynak, kivétel nélkül elkötelezik magukat mellette.

A szülők és tanárok tisztelete mindkét esetben megfigyelhető, azonban nehéz is volt ezt a szempontot külön vizsgálni, hiszen a modern koreai szellemiségben a szülők és tanárok tisztelete még mindig jelen van, mivel már a beszédben is megkülönböztetünk tiszteleti szintet,⁴⁷⁸ így a sorozatok szövegeiben mindenki észrevehetően tartotta az alapvető tiszteletet a feljebbvalójával szemben. A *Hwarang* során mélyebb betekintést kapunk a *hwarangok* fizikai és szellemi oktatásába, így megfigyelhető a *hwarangok* viszonya a mestereikkel. A *hwarangok* bizalommal fordulnak gondjaikkal a *pungwolju*hoz (a *hwarangok* vezetője),⁴⁷⁹ de szüleikkel, nevelőikkel is tiszteletteljesen viselkednek. A *Silla királyság ékköve* esetében a mesterek iránti tisztelet kiemelkedő motívuma a Munno nagymester iránti tisztelet törhetetlensége. Bár Munno nyom nélkül eltűnik a történet elején, a székét továbbra is fenntartják a szervezetben és nem jelölnek ki új *gukseont*⁴⁸⁰ a helyére. A Munno iránti tisztelet egy másik megjelenítése, hogy a hozzájárulásával, tanítványaként, származástól függetlenül bárki jogot formálhat arra, hogy belépjen a *hwarang* szervezetbe, amely arra utal,

⁴⁷⁵ Richard D. McBride, "Silla Buddhism and the Hwarang," 66.

⁴⁷⁶ Hanó Renáta, "A Hwarang szervezet és szellemisége a modern korban" (mesterszakos diplomamunka, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2016), 36.

⁴⁷⁷ A sorozatban Misilt gyakran *sejunak*, vagyis pecsétörzőnek nevezik, utalva a tisztségre, amelyet betölt a királyi udvarban.

⁴⁷⁸ Hanó, "A Hwarang szervezet és szellemisége a modern korban," 63.

⁴⁷⁹ Bővebben lásd *A hwarang szervezet hierarchiájának és életmódjának ábrázolása* c. fejezetben.

⁴⁸⁰ Bővebben lásd u.o.

hogy azok az ifjak, akik ugyan nem a valódi csont rangból származtak, de híresen tehetségesek voltak, beléphettek a szervezetbe.⁴⁸¹ Továbbá Munno számos *hwarang* példaképe is, ami azt eredményezi, hogy a *hwarangok* az ő szavát és tettét követik. A nagymester iránti tisztelet ezen formájára is találunk példát a sorozatban. Munno halálát a szellemének megőrzése érdekében titkolni kell, de ezt a hitet a politikai harcok során fel is használják, hiszen a *hwarangok* „fele az életét a *gukseonnak* szentelte”,⁴⁸² így döntéseikben Munnót követik.

A *Sesok Ogye* harmadik pontjára, a barátok iránti bizalomra tekinthetünk alappilléként is, ha a *hwarangokról* folytatunk kutatást. A *hwarangok* egy közösséget alkottak és az elsajátított erények között a barátság is szerepelt. A *hwarangok* közötti barátság egy Sadaham nevű *hwarang* történetében is hangsúlyos szerepet tölt be, mely szerint a hazáját eltökélten szolgáló Sadaham és barátja, a szintén *hwarang* Mugwan megesküdtek, hogy barátságukat a halál sem törheti meg. Ám Mugwan egy csatában halálos sebet kapott, melybe belehalt, Sadaham pedig hét napig siratta.⁴⁸³ Egyes források szerint barátja iránti hűségéből Sadaham követte a halálba.⁴⁸⁴

A *Hwarang* sorozat a barátság megjelenítésére helyezi a legnagyobb hangsúlyt a *Sesok Ogye* pontjai közül. A szervezetbe belépéskor a *hwarangok* egymás közti viszonyát még a civil életükben szerzett kapcsolatok befolyásolták. Azonban a szervezetben töltött idő alatt megtanulták a barátság fontosságát, és az egymásra ellenfélként tekintő *hwarangok* is barátokká váltak. A *Silla királyság ékkövében* a barátság az egymás iránti hűség ábrázolásában jelenik meg, különösképp Kim Yushin és Kim Alcheon *hwarangok* viszonyában, akik a Sokham erőd csatában nemcsak egymás tiszteletét, hanem egymás életre szóló barátságát is elnyerték.

Wongwang szerzetes negyedik pontként a harcban való meghátrálást tiltja, amely a *hwarang* szellemiséget jelentős mennyiségben befolyásolta, hiszen a szervezet tagjait páratlan bátorság jellemezte. Ebből kifolyólag nem meglepő, hogy mind a *Silla királyság ékkövében*, mind a *Hwarangban* megjelenik a *hwarangok* bátorsága a harcban. A *Silla királyság ékköve* egyik leglátványosabb példája erre a pontra a Sokham erőd csatát bemutató epizódok, melynek során számos olyan mondat, illetve párbeszéd hangzik el, amikor a

⁴⁸¹ Hanó, „A Hwarang szervezet és szellemisége a modern korban,” 36.

⁴⁸² *A Silla királyság ékköve* c. sorozat, 6. epizód.

⁴⁸³ Eugene Y. Park, *Korea: A History* (Stanford: Stanford University Press, 2022), 53.

⁴⁸⁴ Csoma, *Korea*, 22.

hwarang szellemiség, valamint a *hwarangok* halálhoz való hozzáállása is megmutatkozik. Kim Alcheon olyan komolyan veszi a feladatát, hogy vezesse az elterelő hadsereget, hogy attól sem riad vissza, hogy kivégezze azokat a sebesülteket, akik csak akadályoznák a küldetés sikerét. Ugyanakkor a sebesült *hwarangok* szívesebben halnának meg a csatamezőn becsülettel – ahogyan azt ki is fejezik –, mely a *hwarang* szellemiségnek egy meghatározó motívuma.

A történelmi sorozat meghatározó motívuma továbbá az ún. *nangjanggyeolui* (낭장결의) eseménye, mely szintén a *hwarangok* harchoz való hozzáállását ábrázolja. A *nangjanggyeolui*ra csaták vagy egy célért való küzdelem előtt került sor, ekkor a *hwarangok* kifestették az arcukat és ékszereket aggattak magukra, ezáltal azt üzenve, hogy a céljukért akár meghalni is készek. A *Silla királyság ékköve* története folyamán három példát láthatunk a *nangjanggyeolui*ra, és mindhárom esetben komoly jelentőséget tulajdonított a jelenségnek az udvar. Arra ugyan nem találtam bizonyítékot, hogy a *nangjanggyeolui* egy valós tevékenység lett volna a *hwarangok* körében, de a *Samguk sagiban* olvashatjuk, hogy a *hwarangok* valóban festették az arcukat és szép ruhát öltöttek magukra.⁴⁸⁵ A *Silla királyság ékköve* ezzel az elemmel kiemelte és demonstrálta a *hwarangok*at jellemző eltökéltséget és bátorságot, mellyel az ország érdekeit szolgálták.

„Sosem szabad ok nélkül elvenni más életét”⁴⁸⁶ – így szól Wongwang szerzetes ötödik elve, melyet a két sorozat eltérően ábrázol. A *Hwarangban* ez az egy volt a *Sesok Ogye* parancsai közül, melyre szóbeli utalás hangzott el, miszerint a *hwarangok* okosabbak annál, mint hogy ok nélkül öljenek.⁴⁸⁷ Ezzel szemben a *Silla királyság ékkövében* szereplő *hwarangok* bevonódtak a hatalmi harcokba és aktívan vettek részt bennük, mely nem egyszer vezetett mások életének kioltásáig. Ugyan Munno nagymester igyekszik átadni az élet tiszteletét tanítványának, Bidamnak, ám sem Bidamnál, sem más *hwarangoknál* nem jelenik meg kiemelkedően a távolmaradás az ok nélküli öléstől.

⁴⁸⁵ Kim, *The Silla Annals of the Samguk Sagi*, 130. Bővebben lásd *A hwarangok külső megjelenése* c. fejezetben.

⁴⁸⁶ Csoma, *Korea*, 22.

⁴⁸⁷ *Hwarang: A kezdetek* c. sorozat, 12. epizód.

2.2. A *hwarang* szervezet katonai, oktatási és vallási szegmensének ábrázolása

A *hwarang* ábrázolás következő részében azt fejtem ki, hogy a megjelenítések milyen hangsúlyossággal jelenítik meg az alakulat katonai, oktatási és vallási szegmensét.

A kutatók körében még ma is viták folynak a *hwarangok* valódi funkciójáról és szerepei közötti fontossági sorrendről. A *hwarang* szervezet oktatási intézményként való működését a kutatók nem kérdőjelezzik meg, ahogyan azt sem, hogy részt vettek a vallási életben is.⁴⁸⁸ Vladimir Tikhonov szerint a *hwarangok*knak ugyan volt militáns hátterük is, de

⁴⁸⁸ Vladimir Tikhonov, "Hwarang Organization: Its Functions and Ethics," *Korea Journal* 38, no. 2. (1998): 319-320.

valószínűnek tartja, hogy a szervezet inkább vallási alakulat, mint katonai,⁴⁸⁹ más kutatók viszont a katonai szerepüket emelik ki.⁴⁹⁰ Ennek egyik oka lehet, hogy az egyesítési háborúk során a *hwarangok* fontos szerepet töltöttek be, hiszen az egyik erényük a bátorság és az állam védelméért hozott önfeláldozás volt,⁴⁹¹ azonban Tikhonov úgy véli, ha elsősorban valóban egy katonai alakulat lett volna, nem jegyezték volna le a katonai szerepüket, ahogyan azt sem, hogy egyes *hwarangok* – például Kim Yushin – értettek a kardforgatáshoz.⁴⁹²

A *Silla királyság ékköve* és a *Hwarang* esetében is betekintést nyerhetünk a szervezet mindennapjaiba, ám a különböző területek, legyen az vallási, oktatási vagy a militáns, eltérő hangsúllyal jelennek meg.

A katonai szerepre mindkét sorozat épít és fontosnak is tartja kiemelni. A *Hwarang* első epizódjában Jiso királyné ki is emeli, hogy azért hozza létre a szervezetet, hogy fiát, a későbbi Jinheung királyt védelmezzék és szolgálják.⁴⁹³ Továbbá a sorozat bemutatja az íjászat és kardvívás elsajátítását, melyet később Baekje, a szomszédos királyság ellen vetnek be, meghátrálásra kényszerítve képességeikkel az ellenséges államot.

A *Silla királyság ékköve* a militáns szegmens megjelenítésére épít a leginkább, azonban ez az epizódokban nem csupán különböző csaták formájában jelent meg, hanem egy *bijae*-nek nevezett verseny keretében a *hwarangok* képzésének részeként is. A sorozat során megfigyelhetjük, hogy a *bijae* fontos esemény a *hwarangok* számára, hiszen ekkor mérkőzhetnek meg egymással és mutathatják meg harcművészeti képességeiket. A *bijae*-n való részvétellel kivívják társaik tiszteletét, ami elismerést jelent a *hwarangok* között. A *bijae*-vel kapcsolatban érdemes megemlíteni a *jinsong bijae* fogalmát is, melynek során egy megsértett *hwarang* visszaszerezheti a becsületét.

A *hwarangok* oktatásáért buddhista szerzetesek voltak felelősek, akik konfuciánus klasszikusokat és erényeket tanítottak nekik.⁴⁹⁴ A klasszikusok ismerete és a szellemi érettség

⁴⁸⁹ u.o.

⁴⁹⁰ Courtney Lazore, "The Hwarang Warriors: Silla's Flower Boys," *Quarterly of East Asian Studies* 1 (2014) Letöltve: 2023. 03. 27.
<https://web.archive.org/web/20191121021850/http://www.dartmouth.edu/~quarterly/vol1/the-hwarang-warriors--silla-s-flower-boys.html>

⁴⁹¹ u.o.

⁴⁹² Tikhonov, "Hwarang Organization: Its Functions and Ethics" 330.

⁴⁹³ *Hwarang: A kezdetek* c. sorozat, 1. epizód

⁴⁹⁴ Courtney Lazore, "The Hwarang Warriors: Silla's Flower Boys," *Quarterly of East Asian Studies* 1 (2014) Letöltve: 2023. 03. 27.

fontossága is megjelenik mindkét *sageuk*ben, azonban az ábrázolás mennyiségében és hangsúlyosságában ismét eltérnek. Ahogy már említettem, a *Silla királyság ékköve* inkább a militáns szerepet emeli ki az ábrázolásban, azonban a *pungwolju* választás folyamatában a fizikai erő bizonyítása háttérbe szorul. A *Silla királyság ékköve* a *pungwolju* kijelölését egy háromfordulós verseny keretében ábrázolja, amelyben a jelöltek szellemi és fizikai képességeit, valamint a jelölt tévedhetetlenségét mérték fel.⁴⁹⁵ Azonban a három fordulóból kettő a *hwarangok* szellemi érettségét figyelte meg, például hogy mennyire figyelik meg a környezetüket, melyből arra a következtetésre jutottam, a sorozat így próbálja meg kiemelni a *hwarang* oktatás e szegmensét, azonban a konfuciánus klasszikusok ismerete, illetve ezen elvek oktatása nem jelenik meg.

A *Hwarang* sorozatban nagyobb szerepet kap a *hwarangok* oktatása, különösen az egyéni gondolatok formálásának fontosságának kontextusában. Ezt legjobban a *hwarangok* vizsgáztatásánál ábrázolják, hiszen az első vizsga során csak az a megoldás számított sikeresnek, amelyben a *hwarang* egyéni megközelítése tükröződött, vagyis volt elképzelése az ideális államról és arról, milyen jövőt képzel el Sillának, mindezt Laozi *Daodejing* című művére alapozva.

A *hwarangokkal* foglalkozó kutatások megemlítik, hogy a *hwarangok* sok időt töltöttek a természetben, csodálták a hegyeket és a folyókat, mellyel hazájuk iránti szeretetüket erősítették, valamint táncoltak és énekeltek.⁴⁹⁶ A természettel való mély kapcsolatot a sámánizmushoz köthetjük, mely Silla államvallása volt.⁴⁹⁷ A természethez kötődés megjelenik a sorozatokban, azonban nem kap igazán nagy hangsúlyt, csupán egy-egy jelenet erejéig. A *Silla királyság ékkövében* a természet Kim Yushin elvonulási helyeként szolgál, ahol a komolyabb problémákról tud gondolkodni, míg a *Hwarang* során a természeti jelenségek, például a napfelkelte a *hwarang* szellem kialakítását segíti. A tánc és zene megjelenítése is szerepel mindkét sorozatban, azonban mindkét esetben fontos közönség előtt, egyfajta

<https://web.archive.org/web/20191121021850/http://www.dartmouth.edu/~quarterly/vol1/the-hwarang-warriors--silla-s-flower-boys.html>

⁴⁹⁵ Choe Key-Sook, "Media Cultural Politics and the Politics of Sympathy – Queen Seondeok: Dramatized Conspiracy Theory as "Power-Narrative"" *The Review of Korean Studies* 19, no. 1 (2016): 130.

⁴⁹⁶ Lee and de Bary, *Sources of Korean Tradition*: 54.

⁴⁹⁷ Courtney Lazore, "The Hwarang Warriors: Silla's Flower Boys," *Quarterly of East Asian Studies* 1 (2014) Letöltve: 2023. 03. 27.

<https://web.archive.org/web/20191121021850/http://www.dartmouth.edu/~quarterly/vol1/the-hwarang-warriors--silla-s-flower-boys.html>

látványosságként és nem saját maguk szórakoztatására – ahogy a forrásokban írják⁴⁹⁸ – mutatják be az említett művészeti ágakat.

A *hwarangok* tevékenységéhez tartozott a költészet is.⁴⁹⁹ A koreai irodalom egyik műfaja az ún. *hyangga* dalok, melyből huszonöt darabot írtak a 7. és 10. század között. A *hyanggák* közül többet a *hwarangok*hoz írtak.⁵⁰⁰ Ha a *hwarangok* utazni indultak, szokás volt, hogy egy *hyanggát* írtak neki búcsúzásképp, melyre példa a Sadaham *hwarang*nak szánt *Songsadahamga* című dal 561-ből.⁵⁰¹ A *hyanggák* írását azonban egyik sorozat sem jeleníti meg. A *Hwarang* során egyetlen jelenet keretében tűnik fel a versekkel való kapcsolat, melynek során a *Dalok könyvében* megtalálható *Kövér patkány*⁵⁰² kezdetű vers a cselekményben elfoglalt szerepe mellett az oktatási tananyag részeként jelenik meg, és – a korábbi epizódokhoz hasonlóan – gondolkodásra ösztönzi a *hwarangokat*.

A sorozatokbeli ábrázolásban a legkevesebb figyelmet a *hwarang* alakulat vallási szegmense és szerepe kapja. Ahogy már korábban kifejtettem, a *hwarangok*hoz többféle vallási hagyomány köthető, melyből a legerősebb a buddhizmus, azon belül is a Maitreya-kultusz. Ugyanakkor a Maitreya-kultusz és a *hwarangok* kapcsolata egyik sorozatban sem jelenik meg. A vallási kötődés alulreprezentáltságát bizonyítja továbbá, hogy a *Hwarangban* a rítusokban való részvétel nem jelenik meg, a *Silla királyság ékkövében* is csupán két alkalommal, egyszer Munno nagymester, egyszer pedig Kim Yushin és Bojong *hwarang* személyén keresztül. A *Silla királyság ékköve* nyitójelenetében a *hwarangok* vezetője, Munno egy sziklába vájt Buddha-szobor előtt tart szertartást, mely során megkapja az uralkodóra vonatkozó jóslatot. A jelenet által megjelenik a sillai buddhizmus szinkretikus jellege, hiszen a sillai politikára jellemző volt, hogy az uralkodó arisztokrácia – mely már elfogadta a buddhizmust mint államvallás – úgy nyerte meg magának a még prebuddhista nézeteket valló népet, hogy politikai stratégiáiba belevonta a sámánizmust is.

⁴⁹⁸ Lee and de Bary, *Sources of Korean Tradition*: 55.

⁴⁹⁹ u.o.

⁵⁰⁰ Peter H. Lee, “Hyangga,” in *A History of Korean Literature*, ed. Peter H. Lee (New York: Cambridge University Press, 2003), 68-78.

⁵⁰¹ Sin Jae Hong 신재홍, “Hwarangui sunyuwa hyangga” 화랑의 순유 (巡遊)와 향가 [A *hwarangok* *sunyu* tevékenysége és a *hyangga*], *Hangukgojeonmunhakgyoyukakoe 한국고전문학교육학회* no. 15 (2008): 76.

⁵⁰² Kutatásom során a verset Weöres Sándor *Kövér patkány* kezdetű versfordításával azonosítottam. Lásd: melléklet 1. ábra.

2.3. A *hwarang* szervezet hierarchiájának és életmódjának ábrázolása

Az elsődleges források korlátozott száma miatt a szervezetbeli hierarchiáról is csupán feltételezések vannak a *hwarang*okkal kapcsolatos kutatások terén. Mivel nem teljesen egyértelmű, hogy a forrásokban található megnevezések milyen pozíciót jelölnek a *hwarang* szervezeten belül, az elemzett történelmi sorozatokban a hierarchia különböző részletességgel jelenik meg. A két sorozat összesen hat másik rangot említ a *hwarang* mellett, melyek a *wonhwa*, a *wonsanghwa*, a *gukseon*, a *pungwolju* a *nangdu* és a *nangdo*.

A *Silla királyság ékkövében* látott hierarchiarendszerhez képest a *Hwarang* sorozat kevésbé részletesen ábrázolja a rangok elhelyezkedését, amelynek három szintje közül középen a *hwarang*ok állnak, felettük mestereik és a *pungwolju*, valamint minden *hwarang* alárendeltje egy *nangdu*, aki a *hwarang*ját segíti. A sorozat vége felé a *wonhwák* is megjelennek, azonban ez azt eredményezi, hogy leváltják a *pungwoljut* mint a szervezet vezetőjét. A *wonhwák* (원화, 源花) a *Samguk sagi* és a *Samguk yusa* szerint a *hwarang*ok elődei voltak, akiket megtanítottak a szerénységre és a hűségre, azonban miután egyikük, Junjeong megölte társát, Nammot, a király feloszlatta a *wonhwa* szervezetet és helyettük létrehozta a *hwarangot*.⁵⁰³ A *Silla királyság ékkövében* a *wonhwa* a *pungwolju* felett áll, de mindketten a szervezet vezetői közé tartoznak, míg a *Hwarang* cselekményében a *wonhwa* egy visszatérő szervezatként jelenik meg, amelyek a királyi család – a történet jelenében a *hwarang* kézben tartásának – eszközeiként szolgáltak. Azonban amennyiben veszélyt jelentettek az uralkodói vérvonal biztonságára, eltörölték őket, melyre a halált jelentő *wonhwa*-sors kifejezést használták. Ezzel szemben a *Silla királyság ékkövében* a *wonhwa*, Misil úrnő a hatalmát kihasználva tudja irányítása alatt tartani a *hwarang* szervezetet, ezzel további befolyást szerez a politikai életben.

A *gukseon* (국선, 國仙) kifejezésnek két feltételezett jelentése van, azonban csak a *Samguk yusában* található meg. Egyik értelmezésben a *gukseon* egy másik kifejezés volt a *hwarang*okra. A *seon* 仙 karakter egyfajta tündért, esetleg halhatatlan vagy hosszú életű személyt, a *guk* 國 pedig országot jelent.⁵⁰⁴ Richard Rutt Mishina Shoei-re hivatkozva írja, hogy a *hwarang*ok olyan szép ruhákat hordtak, hogy az imént említett halhatatlan lénynek,

⁵⁰³ Ilyon, *Samguk Yusa: Legends and History of the Three Kingdoms of Ancient Korea*, trans. Ha Tae Hung (Rockville MD: Silk Pagoda, 2006), 184.

⁵⁰⁴ Rutt, "The Flower Boys of Silla (Hwarang)," 10-11.

tündérnek lehetett őket nevezni, valamint tevékenységük a hegyekhez kapcsolható, mely esetben a *gukseon* szó használható a *hwarang* szinonimájaként.⁵⁰⁵ A modern szótárakban azonban a *gukseonra* mint a *hwarangok* vezetőjére hivatkoznak.⁵⁰⁶ A *Silla királyság ékkövében* is ebben a jelentésében jelenik meg a rang. A *gukseon* kulcsfontosságú szerepkört tölt be, hiszen az ábrázolás egy olyan személyről ad képet, mint akinek, bár alacsonyabb rangú, de a *wonhwánál* is nagyobb befolyása van a *hwarangokra*. A hatalmi harcok során Jinpyeong király és Misil úrnő is az eltűnt Munnót keresik, mert általa a hatalom kulcsát jelentő *hwarangot* a saját oldalukra állíthatják.

A következő rang, amit érdemes alaposabban megvizsgálunk, a *pungwolju* (풍월주, 風月主). A Park Changhwa által nyilvánosságra hozott *Hwarang segi* (화랑세기, 花郎世紀)⁵⁰⁷ tizenöt *pungwolju* életrajzát tartalmazza, melyeket a *hwarangok* vezetőiként jelöl.⁵⁰⁸ A *gukseonnal* ellentétben a *pungwolju*kat nem az uralkodó, hanem az elődje jelöli ki a *hwarangok* közül.⁵⁰⁹ A *pungwolju* rangot mindkét sorozat a *hwarangok* vezetőjeként ábrázolja, akik a felmerülő konfliktusok megoldásáért is felelnek. A *Silla királyság ékkövében* ha két *hwarang* alakulat összetűzésbe keveredik, az ügy a *pungwolju* elé kerül, melyre megoldásként felajánlja a sértett félnek a *jinsong bijae* lehetőségét. Ehhez hasonlóan a *Hwarangban* is, a *pungwolju* feladata a szervezet működtetése mellett, elsősorban a konfliktuskezelés és a tanácsadás. Az ábrázolásokat összehasonlítva feltételezhető, hogy a *gukseon* a *hwarangok* fizikai, a *pungwolju* a szellemi képzéséért felelt, azonban még a megjelenítésekben is sok a tisztázatlan pont a *gukseon* és a *pungwolju* pontos szerepét illetően.

A *Silla királyság ékkövében* megjelenő szervezet vezetői közé tartozik továbbá a *wonsanghwa* is, aki a harcművészet elsajátításában segít a *hwarangoknak*, azonban arról, hogy ez egy tényleges rang volt-e a *hwarang* szervezetben, nem találtam bizonyítékot.

⁵⁰⁵ u.o.

⁵⁰⁶ Hanó, "A Hwarang szervezet és szellemisége a modern korban," 8.

⁵⁰⁷ Hwarang krónika, melyet a források szerint Kim Taemun írt, és amelyet Park Changhwa nyilvánosságra hozott, azonban valószínűleg ezek a kéziratok hamisítványok.

⁵⁰⁸ Richard D. McBride, "Silla Buddhism and the Hwarang segi manuscripts," *Korean Studies* 31 (2007): 20.

⁵⁰⁹ Richard D. McBride, "Pak Ch'anghwa and the Hwarang segi Manuscripts," *The Journal of Korean Studies* 13, no. 1 (2008): 69.

A *hwarangok* követőit a *Silla királyság ékkövében* a *nangdo*, a *Hwarangban* a *nangdunak* nevezik. A történeti források szerint a *hwarangok*nak volt egy tanácsadójuk vagy mentoruk, akiket *seungnyeo nangdonak* neveztek, és a *hwarangok* követőinek, a *nangdok* vezetői voltak.⁵¹⁰ Mivel a *Hwarangban nangdunak* nevezett ifjak a *hwarangokat* segítették, valamint az értelmezést segítő magyarázó szövegben is a *nangdok* vezetőinek nevezték őket, feltételezhető, hogy a *nangduk* a *seungnyeo nangdok* megfelelői. Érdeemes megemlíteni, hogy a *nangduk* csak a *Hwarangban*, míg a *nangdok* csak *Silla királyság ékkövében* jelennek meg. Bár mindkét rang ábrázolásából az derül ki, hogy a *hwarangok* alá tartoznak, mégis a *nangduk* valóban mint segítők szerepelnek a *hwarangjuk* oldalán. Ezzel szemben a *nangdokat* a *hwarang* edzi, melyben a követői szerep mutatkozik meg.

A források szerint a *hwarangok* képzésük alatt együtt éltek,⁵¹¹ melyet mindkét sorozat megjelenít. A *Hwarangban* látott ábrázolás egy, a *hwarangok* számára kijelölt épületegyüttest mutat be, melyben a *hwarangok* képzési idejük alatt tartózkodtak. A *hwarangok* öt fős szobákban helyezkedtek el és mindent szobatársaikkal kellett végezniük melybe beletartozott az étkezés, a tisztálkodás, a ruhamosás és az esetleges büntetések letöltése is. A cselekmény során az együttélés továbbá a csapattá és barátokká válást is segíti. A történet elején, mikor a *hwarangok* bekerültek az intézetbe, még a civil konfliktusaik befolyásolták, hogy hogyan viszonyultak egymáshoz. Azonban ahogyan azt a *hwarang* szellemiség vizsgálatánál is említettem, az együttélés segít abban, hogy csapattá álljanak össze és barátként tekintsenek egymásra.

A *Silla királyság ékkövében* látható megjelenítésben a *hwarang* szervezet különböző csoportokból áll, mely a *Hwarang Segiben* található információkra utal. A *Hwarang Segi* több *hwarang* csoportot említ: Misil csoport, amely a rituálékat helyezte középpontba, a katonai irányultságú Munno csoport, a meghódított gayaiakból álló Gaya csoport, Tonghap csoport, Daewon csoport, Yi csoport és a Jingol csoport, amely a csontrangrendszer valódi csont (*jingol*) rétegébe tartozók kiváltságait hirdette.⁵¹² A *hwarang* csoportok nem egy *hwarang* közösségnek a kisebb csoportjai, hanem több rivális csoport, melyeknek célja volt, hogy a

⁵¹⁰ McBride, "Silla Buddhism and the Hwarang segi manuscripts," 23.

⁵¹¹ Lee and de Bary, Sources of Korean Tradition, 54.

⁵¹² McBride, "Pak Ch'anghwa and the Hwarang Segi Manuscripts," 71.

vezetőjük legyen a következő *pungwolju*, és ezáltal elismerést szerezzenek.⁵¹³ A *Silla királyság ékkövében* látható ábrázolás szerint a *hwarang* csoportok közötti rivalizálást nem csupán az elismerés vágya és a *pungwolju* kiválasztása váltja ki. A hatalmi harcokban elfoglalt szerepük és álláspontjuk miatt nem csupán ellenszenvetnek egymással, hanem ellenségként tekintenek egymásra. Erre szolgálhat példaként Kim Yushin *hwarang* figyelmeztetése, hogy óvakodni kell azoktól, akik lila vagy piros *hwarang* ruhát viselnek, mert azok az ellenséges csapatok színei.⁵¹⁴

A *Silla királyság ékköve* tíz elit és további huszonegy meg nem nevezett *hwarang* csoportot, valamint a Kim Yushin által vezetett *Yonghwa Hyangdot* (용화향도, 龍華香徒, A *Sárkányvirág hívei*) jeleníti meg. A tíz elit alakulat közül egy, a *Hogukseondo* a *Hwarang Segiben* lévő Munno csoportra emlékeztet. Már a névválasztás is Munno csoportjára utal, ugyanis Munno mester követőit *hogukseonoknak*, vagyis államvédő szellemeknek⁵¹⁵ nevezték. A sorozatban megemlíti, hogy korábban Munno vezette a csoportot – valószínűleg mielőtt *gukseon* névre lépett elő – és hogy az ő nevéhez köthető az a harcművészeti stílus, mely a *Hogukseondo* képességeit jellemzi. Érdekes megfigyelni azt is, hogy a *Hogukseondo* a királyi családhoz legközelebb álló *hwarang* csoport, mely ismét utalás az államvédő szellem elnevezésre.

A *hwarang* szervezet során kapott militáns képzés lehetőséget biztosított arra, hogy a *hwarangok* a hadsereg részévé váljanak, ugyanis nem maradtak életük végéig az alakulat tagjai, hanem később katonának, miniszternek vagy buddhista szerzetesnek álltak.⁵¹⁶ Mivel a *Hwarang* cselekménye csak a kiválasztott ifjak egy egységes szervezetté való összekovácsolódásáig tart, ezért ebben a sorozatban a *hwarangok* szervezet utáni élete nem jelenik meg. Ezzel szemben a *Silla királyság ékköve*, mely már a bekerülés folyamatát is megjelenítette Kim Yushin és a kezdetleges *Yonghwa Hyangdon* keresztül, a Seondeok királynő uralkodását bemutató epizódok alatt már az eddig ismert *hwarangok* katonákként vagy miniszterekként jelennek meg.

⁵¹³ Richard D. McBride, "The Hwarang segi Manuscripts: An In-Progress Colonial Period Fiction," *Korea Journal* 45, no. 3 (2005): 25.

⁵¹⁴ *A Silla királyság ékköve* c. sorozat, 23. epizód. Bővebben lásd *A hwarangok külső megjelenése* c. fejezetben.

⁵¹⁵ McBride, "The Hwarang segi Manuscripts," 24.

⁵¹⁶ Lee and de Bary, *Sources of Korean Tradition*, 54.

2.4. A történelmi feljegyzésekben szereplő *hwarangok* megjelenítése

A *hwarang* alakulat ábrázolása során megjelenhet a *sageuk* eszközeinél tárgyalt történelmi személyek ábrázolásának kérdése, hiszen a feljegyzésekben számos lehetőség akad, melyeket a készítőik felhasználhatnak, hogy a történelmi hitelesség érzetét keltsék a nézőben. Kutatásom e szempontjának vizsgálatához elsősorban a *Samguk sagi* történelmi műben kerestem olyan *hwarangokat*, akik megjelentek a tárgyalt sorozatokban. Ehhez Jinheung (540-576), Jinji (576-579) és Jinpyeong (579-632) királyok, Seondeok (632-647) és Jindeok (647-654) királynők, végül pedig Taejong Muyeol (654-661) király uralkodása alatti feljegyzéseket vizsgáltam meg. Továbbá a kutatást kiegészítettem a *Samguk yusa*ban található történetekkel is, valamint Richard D. McBride írásai a *Hwarang segir*ől is segítettek a történelmi forrásokban lejegyzett *hwarangok* megjelenítésének kutatásában.

A fent említett források alapján arra az eredményre jutottam, hogy a *Hwaranggal* szemben a *Silla királyság ékköve* nagyobb mértékben épít a történelmi forrásokban megjelenő *hwarangokra*. Az utóbbi sorozatban csupán Junjeong és Nammo *wonhwák* története jelenik meg, ám ők is csak elbeszélés szintjén, mely a fiktív cselekmény részét egészítette ki. A *Silla királyság ékköve* számos olyan *hwarangot* jelenít meg, akik – akár csak névlegesen – szerepelnek a történelmi dokumentumokban, azonban jelen dolgozatban csak a fontosabbakat emelem ki.

A *Silla királyság ékköve* legfontosabb *hwarangjai* között szerepel a már említett Kim Yushin (595-673), aki a *Samguk yusa* szerint tizennyolc,⁵¹⁷ a *Samguk sagi* szerint tizenöt évesen⁵¹⁸ elsajátította a kardművészetet és bekerült a *hwarang* szervezetbe. Kim Yushin érdemei azonban nem *hwarangként*, hanem tábornokként váltak ismertté,⁵¹⁹ hiszen fontos szerepe volt Baekje és Goguryeo legyőzésében az egyesítési háborúk során. Alakja legendává és követendő példává vált a dél-koreaiak számára.⁵²⁰ A *Silla királyság ékköve* sorozatban végigkísérhetjük, hogyan jut be a *Yonghwa Hyangdo* a fővárosi *hwarangok* közé, hogyan vívja ki elismerésüket és miként válik híres tábornokká.

Kim Yushin filmben bemutatott személyisége jól tükrözi a *hwarang* szellemiséget. Hűségese uralkodójához és barátaihoz, és már fiatal korában is erős benne a *hwarang* öntudat,

⁵¹⁷ Ilyon, *Samguk Yusa*, 55.

⁵¹⁸ Lee and de Bary, *Sources of Korean Tradition*, 59.

⁵¹⁹ Hanó, "A *Hwarang* szervezet és szellemisége a modern korban," 31.

⁵²⁰ Csoma Mózes, *Koreai csaták és harcosok* (Budapest: szerző, 2011), 31.

annak ellenére, hogy ekkor még nem tagja a fővárosi *hwarang* alakulatoknak. Kitartóan küzd azért, hogy az elit *hwarang* alakulatok elfogadják, valamint *nangdoit* minden eshetőségre felkészíti, amivel a csatamezőkön találkozhatnak.

Szintén Seondeok királynőt támogatja Kim Alcheon *hwarang* is, a *Bicheon Jido* alakulat vezetője. Kim Alcheon a *Samguk sagiban* és a *Samguk yusában* is megtalálható személy. Utóbbiban egy, az ő figuráját jellemző történetet is olvashatunk, mely a sorozatban megjelenített karakterének is alapul szolgálhat: „Egy napon a királynő [Jindeok] hat kiváló udvaronca – Alcheon-gong, Yimjong-gong, Suljon-gong, Horim-gong, Yeomjang-gong és Yushin-gong – összegyűltek a Déli Hegyen, hogy az állam ügyeit megbeszéljék. Váratlanul egy óriási tigris rohant közjük. A többi udvaronc ijedtében felkiáltott, ám Alcheon-gong csak nevetett. Megragadta a tigrist a farkánál fogva, majd hozzávágta a sziklához”.⁵²¹

Alcheon-rang figurája azért is érdekes, mert az első epizódok során megvetette a *Yonghwa Hyangdo* alakulatot és tagjait, mivel azok nem voltak részei Seorabeol tíz elit *hwarang* csoportjának, azonban a Sokham erődi csata eseményei alatt Yushin kivívta a tiszteletét és barátságát, Deokman pedig a hűségét, mely a történet végéig kitartott. Kim Alcheon alakjában, hasonlóan Yushinhoz is erősen él a *hwarang* szellem, büszkeséggel tölti el, hogy az alakulathoz tartozhat. A *hwarang* kötelességre hivatkozva vállalja el a Sokham erődi csata során az elterelő hadsereg vezetését, valamint Cheonmyeong hercegnő halála után *nangjanggyeolira* vállalkozik, hogy küzdjön az ok kiderítéséért.

Misilt, a sorozat ellenlábását csak a Park Changhwa-féle *Hwarang segi* említi, mely őt komoly befolyással rendelkező nőként írja le, aki hatalmához szeretői által jutott. Azonban Misil neve csak ebben a dokumentumban szerepel, ezért hitelessége kétséges.⁵²² Ugyanakkor ez a leírás szolgálhatott alapjául a *Silla királyság ékkövében* megjelenő Misilnek. A *wonhwa* és pecsétőrző tisztséget betöltő Misilnek a férje és öccse tagja a Nemesek Tanácsának, a *Hwabaek*nek, fiai pedig szintén miniszterek vagy a *hwarang* tagjai, így mind a politikai életet, mind a *hwarangot* irányítása alatt tudja tartani és általuk tud felemelkedni. Egyik szerelmeként megjelenik Sadaham is, aki halála előtt hatalma kulcsához, a csillagászati kalendáriumhoz juttatja Misilt.

⁵²¹ Saját fordítás. Ilyon, *Samguk Yusa*, 54.

⁵²² Hanó, „A Hwarang szervezet és szellemisége a modern korban,” 54.

Misil leghűségesebb szeretője a *Samguk yusában* megemlített Seolwon-rang. A forrás szerint Seolwon az első *hwarangok* egyike volt. Az első epizódokban valóban *hwarangként* jelenik meg, majd a történet fő idősíkjában már a hadügyminisztérium feje, amely arra is példaként szolgál, hogy a *hwarangok* nem maradtak örökké a szervezet tagjai. Misilhez való hűsége a nő halála után is töretlen maradt, amely egy bizonyos értelemben a *hwarangok* uralkodóhoz való hűségének megnyilvánulása. A *Hwarang segi* szerint Misillel közös gyermekük Bojong,⁵²³ aki *hwarangként* szintén megjelenik a *Silla királyság ékkövében*.

A *sageuk* egyik jellemzőjeként említettem korábban a történelmi tények elferdítését, illetve a hiányok kiegészítését a cselekményben. A *Silla királyság ékköve* során néhány *hwarang* esetében is alkalmazták ezt az eszközt. Első példának Chilsuk és Seokpum *hwarangokat* említeném, akik a történelmi sorozat folyamán Misil egyik leghűségesebb *hwarangjaiként* jelennek meg. A *Samguk sagiból* tudhatjuk, hogy Jinpyeong király uralkodásának ötvenharmadik évében, 631 nyarán Chilsuk és Seokpum felkelést szerveztek, melyet végül a király sikeresen leverte.⁵²⁴

Chilsuk karakterét, Seolwonhoz hasonlóan a Misilhez való hűsége határozza meg, azonban a hatalmi harcokban elfoglalt szerepe nem befolyásolja *hwarangi* magatartását. Ez figyelhető meg Kim Yushin *pungwoljuvá* választásánál, mikor, bár Misil érdekeivel szembement, beismeri, hogy ha nem gyakorló kardokkal vívtak volna, Kim Yushin halálosan megsebesítette volna. Becsületességét azzal magyarázta, hogy nem volna *hwarang*, ha nem így tett volna.⁵²⁵

Seokpum *hwarangot* is Misil iránti hűsége jellemzi, és élete végéig Misil ügyéért harcol – ám a nevéhez kötődő felkelésért nem kivégzik, hanem önmagával végez. Halála után egyik követője azt kéri, ne távolítsák el tábláját az elhunyt *hwarangok*nak fenntartott szentélyből, mert végig azért küzdött, hogy – szegény családból való származása ellenére – *hwarang* lehessen.⁵²⁶

A fontosabb *hwarangok* közül a már korábban említett Bidam szerepénél figyelhetjük meg a legtöbb, történelmi tények fiktív elemekkel való kiegészítését. Bidamról kevés információt tartalmaznak a történelmi források, csupán a *Samguk sagi* említi, mindössze

⁵²³ McBride, "Pak Ch' anghwa and the Hwarang Segi Manuscripts," 74.

⁵²⁴ Kim, *The Silla Annals of the Samguk Sagi*, 143.

⁵²⁵ *A Silla királyság ékköve* c. sorozat, 35. epizód.

⁵²⁶ *A Silla királyság ékköve* c. sorozat, 50. epizód.

három helyen. A források szerint Seondeok királynő uralkodásának tizennegyedik évében (645) *sangdaedeunggé*, azaz elsőrangú miniszterré választották; 647-ben felkelést indított a királynő ellen, mert alkalmatlannak találta a trónra, majd kivégezték további harminc követőjével együtt, ám ez utóbbi már Jindeok királynő uralkodása alatt történt.⁵²⁷ Azt, hogy a *hwarang* tagja lett volna, nem említik a források. A források ilyen kevés száma miatt a sorozat készítőinek lehetőségük volt arra, hogy szabadon használjanak fiktív elemeket Bidam megjelenítésénél. Az ábrázolás Bidamot a *gukseon* tanítványaként jeleníti meg, aki a kínai klasszikusokra és a harcművészetre is tanította, valamint a *gukseon* révén beléphetett a *hwarang* szervezetbe, de magatartásában Bidam karaktere tükrözi a legkevésbé a *hwarang* szellemiséget.

⁵²⁷ Kim, The Silla Annals of the Samguk Sagi, 158.

2.5. A *hwarangok* külső megjelenése, öltözködése

A valódi csont származású *hwarangok* nem csupán tehetséges fiatal emberek, de szépségükről is híresek voltak. Szép ruhákat hordtak és az arcukat kozmetikumokkal festették.⁵²⁸ A *Hwarang* sorozatban a készítőik ennek a jellemzőnek különösen nagy jelentőséget szenteltek, hiszen a hat főszereplő *hwarang* közül nem egy idolként ismert a koreai popkultúra kedvelői körében.⁵²⁹

A Silla-kori ruházat eltért a ma elterjedt tradicionális koreai *hanboktól*.⁵³⁰ Erősen hatott rá a Tang-dinasztia viselete,⁵³¹ és kinézetét meghatározta, hogy az adott személy a társadalomban milyen pozíciót tölt be. A ruházat jellemzői közé tartozott a mellkasig felérő szoknya, a deréktájon megkötött öv, valamint egy hosszú köpeny, melyet az aláöltözet felett viseltek.⁵³² Az udvar tagjainak rangját különböző színű öltözékekkel jelölték, melyek a lila, a piros, a sárga, valamint a kék színek voltak⁵³³. A ruházatot a felvett ékszerek mellett még természeti szimbólumokat ábrázoló hímzéssel díszítették, melyeket nők készítettek el.⁵³⁴

A *Hwarangban* megjelenő hétköznapi *hwarang* öltözet minden *hwarang* számára azonos, egyfajta egyenruhára emlékeztet. A felső kék színű réteget ezüst színű hímzés díszíti, amely megfelel a fentebb említett ruházati jellemzőnek. A hivatalos eseményeken vagy harcjeleneteknél azonban vörös ruhát viselnek, rajta fekete vállvértszerű anyaggal, amely a militáns szegmensre utal. A *nangduk* öltözéke nem olyan elegáns, mint a *hwarangoké*, és inkább a katonai oldalt erősíti, különösképp, hogy a mellkasi részen a minta olyan, mintha páncél lenne. Mind a *hwarang*, mind a *nangdu* rang ruházata azonos, melyből nemcsak a

⁵²⁸ Lee and de Bary, *Sources of Korean Tradition*, 54.

⁵²⁹ Hanó, "A *Hwarang* szervezet és szellemisége a modern korban," 55.

⁵³⁰ Yoon Hee Young and Joung Haseung, "Traditional Silla costumes dazzle at cultural event in Gyeongju," *Korea.net* April 15 (2021). Letöltve: 2023. 03. 18. <https://www.korea.net/NewsFocus/Culture/view?articleId=197050>

⁵³¹ USC Pacific Asia Museum, "Korean Costumes through the Ages," *USC Pacific Asia Museum* honlapja. Letöltve: 2023. 03. 18. <https://pacificasiamuseum.usc.edu/exhibitions/past/exhibitions-at-usc-pam-prior-to-2011/korean-costumes-through-the-ages/>

⁵³² Yoon Hee Young and Joung Haseung, "Traditional Silla costumes dazzle at cultural event in Gyeongju," *Korea.net* April 15 (2021). Letöltve: 2023. 03. 18. <https://www.korea.net/NewsFocus/Culture/view?articleId=197050>

⁵³³ Kim Hyesoon, "Shades of History," *Korean Culture and Information Service* honlapja, 2020. Letöltve: 2023. 03. 19. <https://www.kocis.go.kr/eng/webzine/202003/sub01.html>

⁵³⁴ USC Pacific Asia Museum, "Korean Costumes through the Ages," *USC Pacific Asia Museum* honlapja. Letöltve: 2023. 03. 18. <https://pacificasiamuseum.usc.edu/exhibitions/past/exhibitions-at-usc-pam-prior-to-2011/korean-costumes-through-the-ages/>

katonai egyenruha párhuzama látszik, hanem hogy a szervezeten és a hierarchia szinteken belül mindenki egyenlő.

A *Silla királyság ékköve* a *hwarangok* öltözködésében is a militáns szerepet emeli ki. A ruházat díszítettsége és komolysága a rangtól függ. Az alakulatvezető *hwarangok* a ruha felett ökörbőr vértet és övet viselnek, *nangdoik* pedig mindössze egy bőrvet viselnek, amely a vállukat keresztezi. A különböző alakulatok tagjai különböző színű ruhát viselnek, mellyel nemcsak a hovatartozásukat jelölik, hanem a néző is jobban tudja követni, a szereplők melyik alakulathoz tartoznak, valamint a hatalmi harcokban melyik oldalt támogatják. Például Deokman oldalán zöld, sárga és kék, míg Misil oldalán piros, lila és világoskék színű *hwarang* csoportok állnak.

A vizsgált két történelmi sorozatban megjelenő *hwarangok* öltözködését illetően közös pontot jelen a fejpánt viselete, melynek közepén rangjelzésre utaló díszítés látható. A díszítettsége szintén jelöli a rangot: a *hwarangok* fejpántja, valamint fejdíszje sokkal díszesebb, mint a *nangdoké*. A *Silla királyság ékkövében* megjelent tizennegyedik *pungwolju*, Hojae a *hwarang* arcának részeként utal a fejpántra,⁵³⁵ melyből arra következtethetünk, hogy a *hwarangok* felékesített kinézete fontos volt a szervezetet imázsának kialakításában.

Konklúzió

A Silla királyság meghatározó szervezete a *hwarang* alakulat volt, akik tevékenységükkel hozzájárultak ahhoz, hogy megerősítsék Sillát és egyesítsék az akkor három királyságra osztott Koreai-félszigetet. Jelen dolgozatban azt ismertettem, hogy a Dél-Korea népszerűségéhez hozzájáruló koreai történelmi sorozatok a *hwarang* szervezetet miként mutatják be, mely részeit, feladatköreit ábrázolják vagy esetleg hagyják ki a megjelenítésekből. A kutatáshoz a *Silla királyság ékköve* és a *Hwarang: A kezdetek* című történelmi sorozatokat vizsgáltam meg, melyekben a *hwarang* ábrázolást öt szemponton keresztül figyeltem meg és fejtettem ki a dolgozatban. Ezek a szellemiség, katonai, vallási és oktatási szerep, hierarchia és életmód, történelmi forrásokban szereplő *hwarangok* és a külső megjelenés ábrázolása voltak.

⁵³⁵ *A Silla királyság ékköve*, 9. epizód.

Összességében elmondható, hogy a dolgozatban vizsgált két sorozatban a *hwarang* alakulat struktúrája szegmenseiben eltérő mennyiségű hangsúlyt kap, mivel az elsődleges források korlátozott száma és a tudományos kutatások eltérő véleményei miatt az egységes ábrázolás nehéz feladat. A *hwarang* kutatás újabb eredményei által tudományos szinten összetettebb és biztosabb képet kapnánk a szervezet működéséről, melynek következményeként a koreai film- és sorozatgyártás is egy részleteiben egységesebb alakulatot jeleníthet meg a *hwarangokról* a képernyőkön, ezzel pedig tovább alakíthatja az országimázs felépítését.

Melléklet

1. ábra: *Kövér patkány* kezdetű vers

Koreaiul⁵³⁶

큰 쥐야 큰 쥐야,
우리 기장 먹지 마라.
삼년 너를 섬겼는데,
나를 돌보지 않는 구나!
이제는 너를 떠나
저 즐거운 땅으로 가련다.
즐거운 땅 즐거운 땅이여!
거기 가면 내 편히 살 수 있겠지!

큰 쥐야 큰 쥐야,
우리 보리 먹지 마라.
삼년 너를 섬겼는데,
나를 봐 주지 않는구나!
이제는 너를 떠나,
저 즐거운 나라로 가련다.
즐거운 나라 즐거운 나라여!
거기 가면 내 바르게 살 수 있겠지!

큰 쥐야 큰 쥐야,
우리 곡식 먹지 마라.
삼년 너를 섬겼는데,
나를 위해 주지 않는구나!
이제는 너를 떠나,
저 즐거운 곳으로 가련다.
즐거운 곳 즐거운 곳이여!
거기엔 긴 한숨이 없으리라!

⁵³⁶ “Keun jwi” 큰 쥐. *Tistory* honlapja. Letöltve: 2023. 03. 27.
<https://qnffudtjdslds.tistory.com/>

Magyarul

Kövér patkány, kövér patkány,

ne fald fel a kölesünket!

Három éve szolgálunk már,

nem kíméltél sose minket.

Elég volt lám, elmegyünk már,

elérjük a boldog földet,

boldog földet, boldog földet,

ott megleljük a helyünket.

Kövér patkány, kövér patkány,

ne rágcsáld az asztagunkat!

Három éve szolgálunk már,

sose nézted a javunkat.

Elég volt lám, elmegyünk már,

sose nézted a javunkat.

Elég volt, lám, elmegyünk már,

elérjük mi a jó honunkat,

jó honunkat, jó honunkat,

ott megleljük igazunkat.

Kövér patkány, kövér patkány,

ne rágd el zöld vetésünket!

Három éve szolgálunk már,

nem becsültél sose minket.

Elég volt, lám elmegyünk már,

elérjük a határ-földet,

határ-földet, határ-földet,

sírva nem járunk mi többet.

(fordította: Weöres Sándor)⁵³⁷

⁵³⁷ Weöres Sándor, "Kövér patkány..." in *Dalok Könyve*, szerk. Lator László (Budapest: Európa Könyvkiadó, 1959), 130.

Bibliográfia

Elsődleges források

Ilyon. *Samguk Yusa: Legends and History of the Three Kingdoms of Ancient Korea*. Translated by Ha Tae Hung. Rockville, MD: Silk Pagoda, 2006.

Kim Pusik. *The Silla Annals of the Samguk Sagi*. Translated by Edward J. Shultz and Hugh H. W. Kang. Seongnam-si: The Academy of Korean Studies Press, 2012.

Másodlagos források

Birtalan Ágnes. "A buddhizmus, mint államvallás története és stratégiái Koreában: Hoguk Pulgyo (護國佛教)" In *Buddhizmus*. (Vallástudományi Könyvtár VI.), szerk. Szilágyi Zsolt – Hidas Gergely, 189-208. Budapest: Magyar Vallástudományi Társaság – L'Harmattan, 2013.

Choe Key-Sook. "Media Cultural Politics and the Politics of Sympathy – Queen Seondeok: Dramatized Conspiracy Theory as "Power-Narrative"" *The Review of Korean Studies* 19, no. 1 (2016): 111-137.

Cumings, Bruce. *Korea's Place in the Sun: A Modern History*. New York: W. W. Norton & Company, 2005.

Csoma Mózes. *Korea: Egy nemzet, két ország – a közös gyökerektől*. Budapest: Napvilág Kiadó, 2013.

Csoma Mózes. *Koreai csaták és harcosok*. Budapest: Szerző, 2011.

Hanó Renáta. "A Hwarang szervezet és szellemisége a modern korban." Mesterszakos diplomamunka, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2016.

Lee, Peter H., and Wm. Theodore de Bary, eds. *Sources of Korean Tradition*. Vol. 1, *From Early Times Through The Sixteenth Century*. New York: Columbia University Press, 1997.

Lee, Peter H. "Hyangga." In *A History of Korean Literature*, edited by Peter H. Lee, 66-86. New York: Cambridge University Press, 2003.

McBride, Richard D. "Silla Buddhism and the Hwarang." *Korean Studies* 34 (2010): 54-89.

McBride, Richard D. "Pak Ch'anghwa and the Hwarang segi Manuscripts." *The Journal of Korean Studies* 13, no. 1 (2008): 57-88.

McBride, Richard D. "Silla Buddhism and the Hwarang Segi Manuscripts." *Korean Studies* 31 (2007): 19-38.

McBride, Richard D. "The Hwarang segi Manuscripts: An In-Progress Colonial Period Fiction." *Korea Journal* 45, no. 3 (2005): 230-260.

Park, Eugene Y. *Korea: A History*. Stanford: Stanford University Press, 2022.

Rutt, Richard. "The Flower Boys of Silla (Hwarang): Notes on the sources." In *Transactions of the Korea Branch of the Royal Asiatic Society* 38 (1961): 1-66.

Seth, Michael J. *A History of Korea: From Antiquity to the Present*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2011.

Sin Jae Hong 신재홍. "Hwarangui sunyuwa hyangga" 화랑의 순유 (巡遊)와 향가 [A hwarangok sunyu tevékenysége és a hyangga]. *Hangukgojeonmunhakgyoyukakoe 한국고전문학교육학회*, no. 15 (2008): 67-88.

Sohn Byung Woo. "The Historical Drama Queen Seondeok: Imaginary Memory of an Ancient Heroine." *The Review of Korean Studies* 14, no. 2 (2011): 59-89.

Tikhonov, Vladimir. "Hwarang Organization: Its Functions and Ethics." *Korea Journal* 38, no. 2. (1998): 318-388.

Weöres Sándor. "Kövérek patkány..." In *Dalok Könyve*, szerk. Lator László, 130. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1959.

Internetes források

Kim Hyesoon. "Shades of History." *Korean Culture and Information Service* honlapja, 2020. Letöltve: 2023. 03. 19.

<https://www.kocis.go.kr/eng/webzine/202003/sub01.html>

Lazore, Courtney. "The Hwarang Warriors: Silla's Flower Boys." *Quarterly of East Asian Studies* 1 (2014) Letöltve: 2023. 03. 27.

<https://web.archive.org/web/20191121021850/http://www.dartmouth.edu/~quarterly/vol1/the-hwarang-warriors---silla-s-flower-boys.html>

Naver Dictionary, s. v. "Sageuk" 사극 史劇. Letöltve: 2023. 03. 28.

<https://ko.dict.naver.com/#/entry/koko/d2d4bf372a68458fbb4985a3dd13bd1f>

"Keun jwi" 큰 쥐. *Tistory* honlapja. Letöltve: 2023. 03. 27.

<https://qnffudtjdslds.tistory.com/>

USC Pacific Asia Museum. "Korean Costumes through the Ages." *USC Pacific Asia Museum* honlapja. Letöltve: 2023. 03. 18.

<https://pacificasiamuseum.usc.edu/exhibitions/past/exhibitions-at-usc-pam-prior-to-2011/korean-costumes-through-the-ages/>

Yoon Hee Young and Joung Haseung. "Traditional Silla costumes dazzle at cultural event in Gyeongju." *Korea.net* April 15 (2021) Letöltve: 2023. 03. 18.

<https://www.korea.net/NewsFocus/Culture/view?articleId=197050>

Filmográfia

Seondeok Yeowang 선덕여왕 [A Silla királyság ékköve]. Directed by Kim Geun Hong and Park Sang Yeon. MBC, 2009.

Hwarang: Deo Bigining 화랑: 더 비기닝 [Hwarang: A kezdetek]. Directed by Yoon Sung Sik and Kim Yeong Jo. KBS Drama, 2016.

A Silla királyság ékköve című sorozat honlapja. Letöltve: 2023. 03. 27.

<https://program.imbc.com/seonduk>

Hwarang: A kezdetek című sorozat honlapja. Letöltve: 2023. 03. 27.

<https://program.kbs.co.kr/2tv/drama/hwarang/pc/index.html>

Nagykirály álma című sorozat honlapja. Letöltve: 2023. 03. 27.

<https://program.kbs.co.kr/1tv/drama/kingsdream/pc/index.html>

Seodong balladája című sorozat honlapja. Letöltve: 2023. 03. 27.

https://programs.sbs.co.kr/drama/seodong/about/53834?pc_searchclick=all_Pro_title_00_00